

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 2, No 1 (2021)

AFIMEC

Μνημοσύνη: Ένα μαθητικό ντοκιμαντέρ για την τοπική προφορική ιστορία

Γεώργιος Βασίλειος Θώδης, Ειρήνη Αρναούτη

doi: [10.12681/afinmec.25145](https://doi.org/10.12681/afinmec.25145)

To cite this article:

Θώδης Γ. Β., & Αρναούτη Ε. (2021). Μνημοσύνη: Ένα μαθητικό ντοκιμαντέρ για την τοπική προφορική ιστορία. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 2(1).
<https://doi.org/10.12681/afinmec.25145>

Μνημοσύνη: Ένα μαθητικό ντοκιμαντέρ για την τοπική προφορική ιστορία Remembrance: A student documentary on the local oral history

Γεώργιος Θώδης
Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης
thodis2013@gmail.com

Ειρήνη Αρναούτη
Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης,
earnaouti@gmail.com

Abstract

During the second quarter of the school year 2019-2020, the present project was conducted in Evangeliki Model High School of Smyrna as a result of collaboration between the History teacher of the B1 class and the English teacher, who is specialised in the use and creation of cinematic products with student groups. This project involving the creation of a digital documentary on the oral history related to the Greeks of Asia Minor was realised within the framework of the school's participation in the competition organised by the Cultural Centre of Nea Smyrni for the school year 2019-2020 entitled "Asia Minor, Ave!". The student team collaborated, under their teachers' guidance, with the aim to study the local history of Nea Smyrni as a continuation of the history of Smyrna, to make interviews and to create a 10-minute digital documentary. This project constitutes a suggestion for the realisation of similar projects within various subjects in the schools of secondary education.

Keywords: local history, oral history, digital documentary, Asia Minor

Περίληψη

Κατά το Β' τετράμηνο του σχολικού έτους 2019-2020, υλοποιήθηκε στο Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης η παρούσα δράση, ως συνεργασία του καθηγητή Ιστορίας του τμήματος Β1 και της καθηγήτριας Αγγλικών, η οποία έχει εξειδίκευση στη χρήση και δημιουργία κινηματογράφου από μαθητικές ομάδες. Η δράση δημιουργίας ενός ψηφιακού ντοκιμαντέρ για την προφορική ιστορία με θέμα τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας υλοποιήθηκε με αφορμή τον διαγωνισμό της Εστίας Νέας Σμύρνης για το σχολικό έτος 2019-2020, «Μικρά Ασία Χαίρει!». Η συγκεκριμένη ομάδα εργάστηκε συνεργατικά, καθοδηγούμενη από τους καθηγητές της, με σκοπό τη μελέτη της τοπικής ιστορίας της Νέας Σμύρνης ως συνέχεια της ιστορίας της Σμύρνης, τη διενέργεια συνεντεύξεων και τη δημιουργία ενός δεκάλεπτου ψηφιακού ντοκιμαντέρ. Αυτή η δράση αποτελεί πρόταση για την υλοποίηση παρόμοιων δράσεων σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα στα σχολεία και τις δομές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

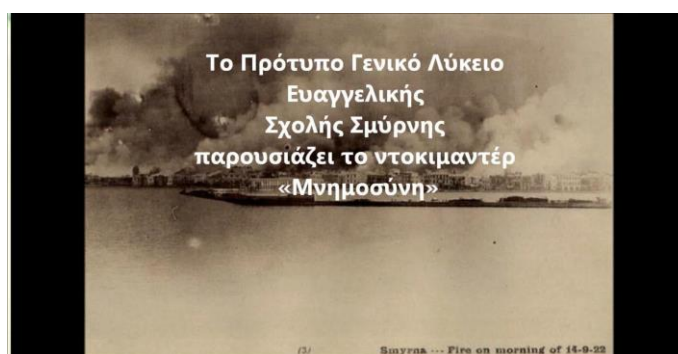
Λέξεις κλειδιά: τοπική ιστορία, προφορική ιστορία, ψηφιακό ντοκιμαντέρ, Μικρά Ασία

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας της Β' Λυκείου, μία ομάδα μαθητριών του Πρότυπου ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης συνεργάστηκε κατά το σχολικό έτος 2019-2020 για τη δημιουργία ενός ψηφιακού ντοκιμαντέρ με θέμα την τοπική προφορική ιστορία. Ειδικότερα, το παραπάνω σχολικό έτος το σχολείο μας ανέπτυξε τη δράση με τίτλο «*Η ταυτότητα και η φυσιογνωμία της Νέας Σμύρνης, μιας πόλης που συνδέει νέες και παλιές πατρίδες*» στο πλαίσιο του διασχολικού προγράμματος «*Νέες και Παλιές Πατρίδες. Από την οικογενειακή στην επίσημη ιστορία*», που οργάνωσε το

4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής. Τα συμμετέχοντα μέλη του σχολείου μας, εκτός των άλλων, συγκέντρωσαν πληροφορίες για κτήρια και τοποθεσίες της πόλης, πραγματοποίησαν έρευνα με ερωτηματολόγιο για την ταυτότητα και τη φυσιογνωμία της Νέας Σμύρνης και τέλος συνέδεσαν την τοπική με την οικογενειακή ιστορία αλλά και με την επίσημη ιστορία, παίρνοντας συνεντεύξεις από πρόσωπα του περιβάλλοντός τους για να δημιουργήσουν ένα ψηφιακό ντοκιμαντέρ, διάρκειας 10 λεπτών, με τίτλο «Μνημοσύνη».

Το ψηφιακό ντοκιμαντέρ των μαθητριών βρίσκεται αναρτημένο στο διαδικτυακό κανάλι του σχολείου (<https://youtu.be/gGIKfmr07dE>). Πιο συγκεκριμένα, αποτελείται από 9 σκηνές. Η πρώτη είναι η εισαγωγική, όπου η μαθήτρια-αφηγήτρια παρουσιάζει την αφορμή δημιουργίας του ντοκιμαντέρ και η αφήγηση πλαισιώνεται από ένα πλάνο του εξωτερικού της Εστίας Νέας Σμύρνης όπου διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις και από αρχειακό υλικό για τη μικρασιατική καταστροφή, βίντεο και φωτογραφίες. Η δεύτερη σκηνή ξεκινάει με τη συνέντευξη ενός Μικρασιάτη δεύτερης γενιάς, του κ. Αργύρη Μανίκα, ο οποίος ξεκινάει την αφήγησή του μιλώντας για τη ζωή στη Μικρά Ασία πριν την καταστροφή και τον διωγμό των Ελλήνων. Η τρίτη σκηνή συνεχίζει με τη συνέντευξη του κ. Μανίκα, ο οποίος αφηγείται το τι ακριβώς συνέβη στα μέλη της οικογένειάς του κατά την περίοδο της μικρασιατικής καταστροφής και η αφήγηση πλαισιώνεται με σχετικό αρχειακό φωτογραφικό υλικό. Η τέταρτη σκηνή, η οποία έχει την ίδια δομή με την τρίτη, αναφέρεται στο πώς οι πρόγονοι του κ. Μανίκα κατέφυγαν στην Ελλάδα και πώς κατάφερε μετά από μερικά χρόνια να επανενωθεί η οικογένειά του. Στην πέμπτη σκηνή τον λόγο παίρνει η κ. Θέμις Παπαδοπούλου, Έφορος των Μουσείων της Εστίας Νέας Σμύρνης και δεύτερης γενιάς Μικρασιάτισσα, η οποία εξηγεί τα αίτια της άτακτης φυγής των Ελλήνων από τη Σμύρνη. Η σκηνή συμπληρώνεται από απόσπασμα της συνέντευξης του κ. Μανίκα και συνοδεύεται από αρχειακό φωτογραφικό υλικό. Στην έκτη σκηνή ο κ. Μανίκας επικεντρώνεται στην ιστορία ενός χαμένου παιδιού της οικογένειάς του, ως συνέπεια της άτακτης φυγής των Ελλήνων και η σκηνή επίσης πλαισιώνεται από αρχειακό φωτογραφικό υλικό. Η έβδομη σκηνή περνάει στο σήμερα, στο ρόλο των Μικρασιατών και στη δημιουργία και εξέλιξη της Εστίας Νέας Σμύρνης τον 20ο αιώνα μέσα από απόσπασμα της συνέντευξης της κ. Παπαδοπούλου και αρχειακού φωτογραφικού υλικού, ενώ η επόμενη σκηνή προβάλλει με σύγχρονο φωτογραφικό υλικό τους χώρους της Εστίας και το Πάρκο της Μνημοσύνης έξω από αυτήν. Η τελευταία σκηνή κλείνει το ντοκιμαντέρ με μία έκκληση του κ. Μανίκα προς τους σύγχρονους Έλληνες που σχετίζεται με την έννοια της μνημοσύνης και αποτελείται από απόσπασμα κοινής συνέντευξης των κ. κ. Μανίκα και Παπαδοπούλου και από σχετικό φωτογραφικό υλικό.

Εικ. 1: Τίτλοι έναρξης ντοκιμαντέρ

Η ψηφιακή δημιουργία των μαθητριών κατατέθηκε στον διαγωνισμό «Μικρά Ασία Χαίρει!» της Εστίας Νέας Σμύρνης, όπου απέσπασε το 1^ο βραβείο. Ο εν λόγω διαγωνισμός προέβλεπε τη δημιουργία μίας αφήγησης, μίας ζωγραφικής απεικόνισης ή ενός ιστορικού ντοκιμαντέρ έως 10 λεπτών βασισμένου σε μία ιστορία, διήγηση ή σε κάποιο αντικείμενο από τα μουσεία της Εστίας. Σκοπός της δικής μας δράσης ήταν η συμμετοχή των μαθητριών στη διάσωση ιστορικών τεκμηρίων και στην επεξεργασία και τεκμηρίωση των πηγών αυτών, η ανάδειξή τους με τη ματιά της νεότερης γενιάς, η αξιοποίησή τους στη συγκεκριμένη μαθητική δημιουργία και η διάχυσή τους στην εκπαιδευτική κοινότητα και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο μέσα από σύγχρονες τεχνολογικές πλατφόρμες. Ειδικότερα, ως επιμέρους στόχοι της δράσης τέθηκαν:

- Η κατανόηση της έννοιας της ιστορικής πηγής και η αξιοποίησή της.
- Η κατανόηση του τρόπου σύνδεσης του ειδικού με το γενικό, της ατομικής/προσωπικής/τοπικής ιστορίας.
- Η εξοικείωση των μαθητριών με τις μεθόδους καταγραφής της προφορικής ιστορίας και η σύνδεση των επιμέρους ιστοριών με το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο.
- Η διαμόρφωση ερευνητικού πνεύματος.
- Η ενίσχυση της φαντασίας, αυτενέργειας, καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας.
- Η καλλιέργεια του συνεργατικού και συλλογικού πνεύματος.
- Η εξοικείωση με τη «γλώσσα» της κινηματογραφικής αφήγησης και η δημιουργία αυθεντικού πολυτροπικού κειμένου.
- Η καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού.
- Η επαφή των μαθητριών με τα μεταδεδομένα των τεκμηρίων και τη διαχείρισή τους.

Παράλληλα, η δράση αυτή προσέδωσε προστιθέμενη αξία στο μάθημα της Ιστορίας αφού οι μαθήτριες μελέτησαν την τοπική ιστορία της περιοχής τους, γεγονός που κίνησε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον τους, και συνεπώς ενισχύθηκε το κίνητρο συμμετοχής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Lange & Ito, 2007). Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε μία μαθήτρια μετά το τέλος των συνεντεύξεων, «Αυτά δεν υπάρχουν σε κανένα βιβλίο. Κι όμως, αυτά είναι που πρέπει να ξέρουμε.» Παράλληλα, η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ αποτέλεσε άλλον έναν λόγο ενίσχυσης του κινήτρου συμμετοχής των μαθητριών (Kukulska-Hulme, 2013).

Θεωρητικό υπόβαθρο

Με δεδομένη τη σημασία του τεχνολογικού και οπτικού εγγραμματος στην εκπαίδευση, λόγω της σύγχρονης εικονιστικής κουλτούρας την οποία βιώνουν οι μαθητές μας από τη γέννησή τους, η ιστορική εκπαίδευση χρειάζεται την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (Θώδης, 2019) και του μιντιακού και ψηφιακού εγγραμματος για μια πιο σύγχρονη προσέγγισή της. Σε αυτό το πλαίσιο, το ιστορικό ντοκιμαντέρ αφορά όχι μόνο την καταγραφή και διάσωση της μνήμης και την ανίχνευση αχαρτογράφητων περιοχών της Ιστορίας, αλλά και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης καθώς και την προσέγγιση της πολυπρισματικότητας.

Η ‘Τοπική Ιστορία’, από την άλλη, βοηθά τους μαθητές να αντιμετωπίζουν ερευνητικά το περιβάλλον διατυπώνοντας έλλογες υποθέσεις εργασίας, να παρατηρούν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους τα πράγματα πήραν την παρούσα μορφή τους στο συγκεκριμένο χώρο, να ενεργοποιούνται δημιουργικά στις προσπάθειες διατήρησης της πολιτισμικής

φυσιογνωμίας του τόπου τους, να καλλιεργούν κίνητρα και εθισμούς για ατομική και συλλογική δράση μέσα και έξω από το σχολείο και να αναπτύσσουν ερευνητικές δεξιότητες (άντληση πληροφοριών-επαλήθευση δεδομένων). Επιπλέον, συμβάλλει στο άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία, διευρύνοντας τον μορφωτικό ρόλο του και δημιουργώντας μια διαρκή και δημιουργική σχέση μεταξύ της σχολικής γνώσης και της πραγματικότητας. Η ενασχόληση των μαθητών/τριών με την Τοπική Ιστορία συμβάλλει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων και τον επαναπροσδιορισμό στάσεων και αξιών μέσα από τη βιωματική μάθηση, την εξερεύνηση και το παιχνίδι. Οι εναλλακτικές αυτές παιδαγωγικές μέθοδοι και δράσεις χρησιμεύουν ως οδηγός αναβάθμισης αφενός της παιδαγωγικής λειτουργίας των σχολικών επισκέψεων και αφετέρου της διδακτικής προσέγγισης του μαθήματος, το οποίο αντιμετωπίζεται μέσα από μια πιο φρέσκια και διερευνητική ματιά. Ιδιαίτερα, για τη μελέτη της Τοπικής Ιστορίας προσφέρεται η αξιοποίηση της Προφορικής Ιστορίας, η οποία αποτελεί σύγχρονο ερευνητικό κλάδο της Ιστορίας, αλλά παράλληλα και παιδαγωγικά αξιοποιήσιμη μέθοδο για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.

Προφορική ιστορία είναι η καταγραφή των αφηγήσεων, των αναμνήσεων, των εμπειριών και των απόψεων των ανθρώπων. Με μαγνητόφωνο ή με κάμερα, η καταγραφή των βιωμένων εμπειριών τους δημιουργεί νέες ιστορικές πηγές. Οι αναμνήσεις και οι σκέψεις τους αποτελούν μια από τις πλουσιότερες πηγές πληροφόρησης για το σήμερα αλλά και για το μέλλον. Για τη δημιουργία του συγκεκριμένου ντοκιμαντέρ, οι μαθήτριες πραγματοποίησαν δύο συνεντεύξεις διάρκειας 2 περίπου ωρών. Προετοίμασαν για δύο περίπου μήνες τη συνέντευξή τους, μελετώντας ανάλογες εργασίες από το παρελθόν, κάνοντας προκαταρκτική έρευνα, φτιάχνοντας οδηγό συνέντευξης, βρίσκοντας τους ανθρώπους που θα έδιναν τη συνέντευξη και μαθαίνοντας πληροφορίες από το βιογραφικό τους. Έγινε επιπλέον, σε ένα βιωματικό εργαστήριο, η σχετική εκπαίδευση από τους διδάσκοντες, οι οποίοι έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο που θα επικοινωνήσουν (λεκτικά ή μη λεκτικά), στον τύπο των ερωτήσεων, στην εκτέλεση συνεντεύξεων –πιλότων, στον καθορισμό του χρόνου, στα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν και σε οτιδήποτε άλλο θα δημιουργούσε αυτοπεποίθηση και επάρκεια στις μαθήτριες, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Με τα παραπάνω είχαν οι μαθήτριες τη δυνατότητα να αναπτύξουν ερευνητικές δεξιότητες (Stradling, 2001), ιδιαίτερα εκείνες οι οποίες αφορούν τη δημιουργία μιας σειράς αποτελεσματικών ερωτήσεων, που προκαλούν χρήσιμες και ακριβείς απαντήσεις, και επικοινωνιακές δεξιότητες όπως: χειρισμός των συνομιλητών/μαρτύρων, αλληλεπίδραση/σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, προσεκτική ακρόαση της αφήγησης, απόπειρες/τεχνικές εκμαίευσης περισσότερων πληροφοριών, διατύπωση ερωτήσεων, συναίσθηση δύναμης της γλώσσας του σώματος και του τόνου της φωνής, δεξιότητες ενσυναίσθησης με άτομα από διαφορετική γενιά, περιβάλλον, ιδεολογία, εμπειρίες, ικανότητα να «κινούνται» μέσα στις μαρτυρίες, να αξιολογούν τη σχετικότητα και ακρίβεια τους και κατόπιν να δομούν μια αφήγηση ή ένα χρονολόγιο, ή, επαγωγικά, να διατυπώνουν συμπεράσματα για το τι συνέβη και γιατί, να προχωρούν δηλαδή σε ερμηνεία των τεκμηρίων τους και ικανότητα να παράγουν πολύτιμα και αξιόπιστα «αρχεία» προφορικών μαρτυριών και να τα χρησιμοποιούν για να δομήσουν έναν απολογισμό πάνω στα στοιχεία τα οποία αναδείχθηκαν μέσα από τη διαδικασία.

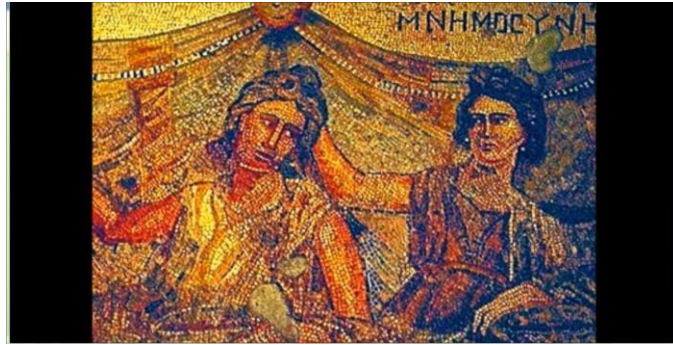
Η θεωρία της πολυτροπικότητας και η χρήση του οπτικοακουστικού εγγραμματος στην εκπαίδευση έχει ακολουθήσει μία μακρά πορεία, ξεκινώντας από τη θεωρία του «προστατευτισμού» ενάντια στην τηλεόραση και τα Μ.Μ.Ε. του F.R. Leavis και φτάνοντας στις σύγχρονες θεωρίες που τονίζουν την ανάγκη για μιντιακό εγγραμματοισμό και τα οφέλη που απορρέουν από την ανάλυση και

δημιουργία οπτικοακουστικών κειμένων για εκπαιδευτικούς σκοπούς (Arnaouti, 2017; Buckingham, 2003; Burn & Durran, 2007; Goodman, 2003). Για τη δημιουργία του παρόντος ψηφιακού ντοκιμαντέρ βασιστήκαμε στη νεώτερη θεωρία του «κινησιο-εικονικού τρόπου (kineikonic mode)» (Burn, 2013). Αυτός ο όρος, ο οποίος προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις ‘κίνηση’ και ‘εικόνα’, αναφέρεται στην κινούμενη εικόνα ως πολυτροπική μορφή. Καθιστά δυνατή την ανάλυση κάθε μορφής κινούμενης εικόνας και εξετάζει πώς τα διάφορα σημειωτικά συστήματα (όπως εικόνα, ήχος, μουσική, προφορικός λόγος με τη μορφή μονολόγου, διαλόγου ή και αφήγησης, γραπτού λόγου με τη μορφή τίτλων, υποκριτική, φωτισμός, εφέ, ταχύτητα εναλλαγής πλάνων) εννοχρησιμοποιούνται για να δομήσουν ένα μήνυμα μέσα στα χωρικά και χρονικά καρέ των γυρισμάτων και του μοντάζ. Εν προκειμένω, οι μαθήτριες συνδύασαν αρχαιακό υλικό με τη μορφή φωτογραφιών και βίντεο και το συνδύασαν με το περιεχόμενο των λόγων της αφηγήτριας και των δύο ατόμων από τους οποίους πήραν συνέντευξη. Με αυτόν τον τρόπο ο προφορικός λόγος συμπληρώνεται από οπτικό υλικό, ενώ παράλληλα, για την παρουσίαση των ατόμων της συνέντευξης στους θεατές χρησιμοποιείται γραπτός λόγος με τη μορφή ενδιάμεσων τίτλων. Η επίκληση στο συναίσθημα γίνεται πιο έντονη με τη χρήση αυθεντικής μουσικής, η οποία ακολουθεί την εξέλιξη των γεγονότων της αφήγησης. Τέλος, η οργάνωση των σκηνών του ντοκιμαντέρ σε θεματικές ενότητες στο στάδιο του μοντάζ αντικατοπτρίζει την οργάνωση των πληροφοριών που αποκόμισαν οι μαθήτριες κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και με αυτόν τον τρόπο επιλέγουν να τις μεταδώσουν και στο κοινό τους.

Επιπλέον, όταν οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά (Ματσαγγούρας, 2000), αυτό συμβάλλει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα, αφού καλούνται να ερευνήσουν, να κρίνουν, να διαπραγματευτούν, να στηρίξουν τις απόψεις τους επιχειρηματολογώντας και να δημιουργήσουν από κοινού το πόνημά τους. Οι μαθήτριες σε αυτή τη δράση ακολούθησαν συνεργατικές διαδικασίες για τη διερευνητική επεξεργασία του παραγόμενου υλικού, οργάνωσαν και διεξήγαγαν όλη τη διαδικασία στηριζόμενες στη δυναμική των διαμαθητικών σχέσεων και ξεπέρασαν έτσι τα ατομικά τους όρια σκέψης και πράξης. Το αποτέλεσμα ήταν η ανάπτυξη της γνωστικής, κοινωνικής και ηθικής αυτονομίας τους με την οικοδόμηση του νέου υλικού και η ανάπτυξη έκφρασης της προσωπικής δημιουργικότητάς τους, καθότι η καθεμιά ανέλαβε διαφορετικούς ρόλους στη δράση αυτή.

Εφαρμογή της δράσης

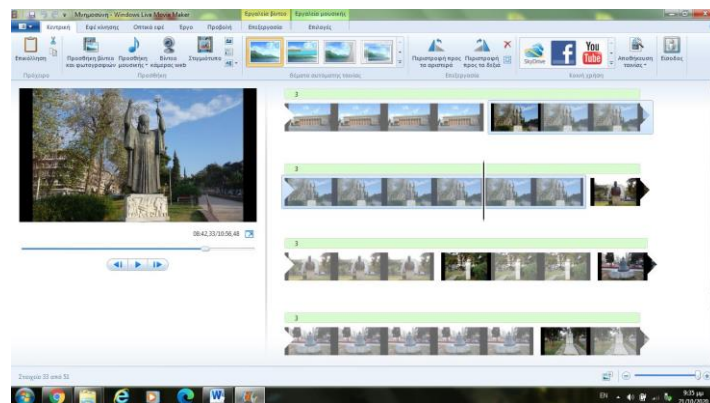
Η δράση υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ενός τετραμήνου και αφιερώθηκε 1 ώρα την εβδομάδα ενώ ταυτόχρονα υπήρχε τακτική επικοινωνία καθηγητών – μαθητριών μέσω e-mail. Επειδή κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου τετραμήνου επεβλήθη ο εγκλεισμός λόγω του Covid-19, το δεύτερο μισό της δράσης υλοποιήθηκε με ασύγχρονη ψηφιακή επικοινωνία. Αρχικά, οι μαθήτριες επέλεξαν ποιον τομέα της ιστορίας της Μικράς Ασίας θα εξέταζαν και αποφάσισαν να ασχοληθούν με την προφορική ιστορία που συνδέει τη Σμύρνη με τη Νέα Σμύρνη. Αφού ήρθαμε σε επαφή με την Εστία Νέας Σμύρνης, η έφορος των Μουσείων της κ. Θέμις Παπαδοπούλου και ο δεύτερης γενιάς Μικρασιάτης κ. Αργύρης Μανίκας δέχτηκαν να τους πάρουν συνέντευξη οι μαθήτριες για τη ζωή στη Μικρά Ασία και έπειτα για τη μετάβαση των οικογενειών τους στη σημερινή Νέα Σμύρνη. Το ντοκιμαντέρ ονομάστηκε «Μνημοσύνη», με αφορμή τη χρήση και τον τονισμό της λέξης αυτής τόσο από τον κ. Μανίκα όσο και από την κ. Παπαδοπούλου.

Εικ. 2: Ψηφιδωτό Μνημοσύνης στο ντοκιμαντέρ

Τα στάδια εφαρμογής της δράσης ήταν τα ακόλουθα:

- Ορισμός/συγκεκριμενοποίηση του θέματος (τοπικά και χρονικά),
- Μελέτη και έρευνα του θέματος της Μικρασιατικής Καταστροφής,
- Συλλογή προφορικών μαρτυριών και υλικού,
- Δημιουργία ερωτήσεων και οδηγού συνέντευξης,
- Εξάσκηση για τη λήψη συνεντεύξεων,
- Λήψη συνεντεύξεων στον χώρο της Εστίας Νέας Σμύρνης,
- Παραχωρητήριο της μαγνητοφωνημένης και βιντεοσκοπημένης συνέντευξης,
- Σύνταξη ημερολογίου και στοιχείων συνέντευξης,
- Αξιολόγηση του υλικού και επιλογή τρόπων παρουσίασής του,
- Αναζήτηση πληροφοριών και αρχειακού οπτικοακουστικού υλικού και καταγραφή μεταδεδομένων,
- Απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων,
- Ομαδική συγγραφή σεναρίου,
- Δημιουργία εικονογραφημένου σεναρίου (storyboard),
- Μοντάζ εικόνας στο πρόγραμμα Windows Movie Maker,
- Χρήση αυθεντικής μουσικής, την οποία συνέθεσε μαθήτρια της Γ' τάξης, ως μουσικό χαλί,
- Προσθήκη μουσικού χαλιού,
- Ηχογράφηση αφήγησης,
- Προσθήκη αφήγησης και τελικό μιξάζ ήχου,
- Προσθήκη ενδιάμεσων τίτλων, καθώς και τίτλων αρχής και τέλους,
- Υποβολή ταινίας στον διαγωνισμό,
- Συμπλήρωση ερωτηματολογίου αξιολόγησης της δράσης από τις μαθήτριες.

Εικ. 3: Μοντάζ ντοκιμαντέρ στο Windows Movie Maker

Τα κριτήρια επίτευξης των στόχων της δράσης αφορούσαν: α) την υλοποίηση ατομικών και ομαδικών εργασιών των συμμετεχουσών μαθητριών με τη χρήση της κριτικής και συγκριτικής τους ιστορικής σκέψης και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, β) την επιτυχή εφαρμογή των αρχών του ψηφιακού και οπτικοακουστικού γραμματισμού, και γ) την επιτυχή αναζήτηση πληροφοριών και οπτικοακουστικού υλικού σε αρχεία, βιβλιοθήκες και μουσεία. Οι μαθήτριες αξιολογήθηκαν α) ως προς το περιεχόμενο, αν έχουν εντοπίσει και καταγράψει τα σχετικά με το θέμα στοιχεία, β) ως προς την οργάνωση και δομή του σεναρίου, αν υπάρχει λογική αλληλουχία και συνοχή, γ) ως προς την ομαδική εργασία, αν είναι αποτέλεσμα αμοιβαίας συνεισφοράς και ανταλλαγής απόψεων και αν έχουν αξιοποιηθεί οι δεξιότητες όλων των συμμετεχουσών, δ) ως προς τη χρήση των ΤΠΕ, αν έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες των ΤΠΕ για την εκπόνηση της εργασίας τους, και ε) ως προς την παραγωγή της ταινίας, αν έχουν εφαρμόσει τις αρχές δημιουργίας ντοκιμαντέρ και αν το αποτέλεσμα έχει νοητική συνάφεια εικόνας-ήχου-αφήγησης.

Συμπεράσματα

Καταλήγοντας, μπορούμε να πούμε ότι τόσο οι συμμετέχοντες καθηγητές όσο και οι μαθήτριες έμειναν ικανοποιημένοι από τη διεξαγωγή της εν λόγω δράσης. Οι συμμετέχουσες μελέτησαν την τοπική ιστορία, αξιολόγησαν τις πηγές τους, τις κατέγραψαν, και ήρθαν σε επαφή με τη δύναμη της προφορικής ιστορίας, την οποία επίσης κατέγραψαν με τη μορφή συνεντεύξεων. Συλλέγοντας και ακούγοντας προφορικές μαρτυρίες, το μάθημα της Ιστορίας πήρε μια νέα διάσταση: δεν αφορούσε ένα μακρινό και νεκρό παρελθόν, τα γεγονότα του οποίου οι μαθήτριες έπρεπε να απομνημονεύσουν. Οι μνήμες μπόρεσαν να προσθέσουν μια νέα διάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι μαθήτριες κατανοούν το παρελθόν, δηλαδή την Ιστορία. Η ίδια η προφορική μαρτυρία αναπαρήγαγε το κλίμα και το άρωμα της εποχής και, γι' αυτό, πιστεύουμε, η προφορική ιστορία μπορεί να δώσει χρώμα και βάθος στο μάθημα της Ιστορίας.

Έπειτα, εργάστηκαν για τη δημιουργία ενός δεκάλεπτου ψηφιακού ντοκιμαντέρ, καλλιεργώντας τις δεξιότητές τους στη συνεργασία και την επικοινωνία, στη χρήση των ΤΠΕ, την κριτική τους σκέψη και τη δημιουργικότητά τους, ενώ παράλληλα επεξεργάστηκαν ένα ιστορικό θέμα που τους ενδιέφερε αφού αφορούσε τον τόπο τους. Για αυτό θεωρούμε ότι η εφαρμογή δράσεων με ψηφιακά μέσα στο μάθημα της Ιστορίας και η ενασχόληση με την τοπική και προφορική ιστορία μπορεί να αποβεί ωφέλιμη και σε άλλες δομές (Γυμνάσιο, ΕΠΑ.Λ.) της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η συλλογή προφορικών μαρτυριών δεν αύξησε μόνο το ενδιαφέρον των μαθητριών για την τοπική, την εθνική και την παγκόσμια ιστορία. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία στη διδασκαλία της γλώσσας, των κοινωνικών επιστημών, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της γεωγραφίας, της αγωγής του πολίτη και άλλων μαθημάτων με μορφές που ποικίλλουν σε κάθε στάδιο της κοινωνικής και διανοητικής ανάπτυξης των μαθητών. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα μέτρο που συμβάλλει στην ανανέωση των αντιλήψεων για το σχολείο, στην αναδιάρθρωση της σχολικής δομής, στην ενίσχυση της συμμετοχικής μάθησης, στην προώθηση του συνεργατικού πνεύματος, στη διεύρυνση των σχέσεων σχολείου-κοινωνίας και στην τόνωση του ενδιαφέροντος για τη μελέτη της Γενικής Ιστορίας.

Αναφορές

Arnaouti, E. (2017). The affective function of a Greek animation-making project. *Journal of Media Practice*, 18(2-3), 88-102.

- Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Burn, A. (2013). The kineikonic mode: Towards a multimodal approach to moving image media. *National Centre for Research Methods*, 3(13).
- Burn, A. & Durran, J. (2007). *Media Literacy in Schools: Practice, Production and Progression*. London: Paul Chapman Publishing.
- Goodman, S. (2003). *Teaching Youth Media: A Critical Guide to Literacy, Video Production, and Social Change*. New York: Teachers College Press.
- Kukulska-Hulme, A. (2013). Mobile-Assisted Language Learning. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Lange, P. & Ito, M. (2007). Creative Production. In M. Ito et al. (Eds.), *Hanging Out, Messing Around, and Geeking Out: Kids Living and Learning with New Media* (pp. 243-293). Cambridge, Massachusetts & London, England: The MIT Press.
- Stradling, R. (2001). *Enseigner l' Histoire de l' Europe du 20e siècle*. Strasbourg: Editions du Conseil de l' Europe.
- Θώδης, Γ. (2019). Η διδασκαλία της βυζαντινής ιστορίας μέσω της εικόνας. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 15 (1), 212-225.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.